

Täysistunto

Tiistai 21.6.2022 klo 18.35—20.28

2. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2022 vp
Lakialoite LA 24, 51, 96/2020 vp
Kansalaisaloite KAA 2/2019 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 10/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 10/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.35 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen nyt lakivaliokunnan mietinnön pääkohtia. Mietintö on laaja, ja se tarkemmin näkyy sieltä mietinnöstä.

Hallituksen esityksessä on kyse rikoslain seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksesta, ja lisäksi ehdotetaan muutettavaksi useita liitännäislakeja. Seksuaalirikoksia koskeviin säännöksiin on tehty useasti pistemäisiä osittaisuudistuksia, ja lakivaliokunta on jo pitkään korostanut tämän nyt käsiteltävän kokonaisuudistuksen tarvetta.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Tarkoitus on myös yhdenmukaistaa ja selkiyttää sääntelyä. Esityksessä kootaan seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot rikoslain 20 lukuun. Tämän mukaisesti 20 lukuun ehdotetaan sisällytettäväksi myös nykyisin rikoslain 17 lukuun sisältyviä säännöksiä.

Tavoitteiden mukaisesti esityksessä ehdotetaan rikoslain 20 luvun seksuaalirikosten nimikkeiden, soveltamisalan sekä rangaistusten uudistamista vastaamaan paremmin nykykäsitteiksi. Olennainen muutosesitys on raiskausrikosta koskevan säännöksen muuttaminen vapaaehtoisuuden puuttumiselle perustuvaksi. Raiskausrikoksessa ehdotetaan keskeistä olevan sukupuoliyhteys henkilön kanssa, joka ei osallistu tekoon vapaaehtoisesti. Vastavalla tavalla muissa seksuaalirikoksissa keskeistä olisi se, ettei seksuaalisen teon kohde osallistu siihen vapaaehtoisesti. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa seksuaalirikosten tunnusmerkistön muuttamista niin sanotusti suostumusperusteiseksi eli sille, että vapaaehtoisuus puuttuu, on kannatettu laajasti.

Mietinnössään lakivaliokunta toteaa, että hallituksen esitys sisältää merkittäviä muutoksia seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn rakenteeseen, sisältöön ja kattavuuteen. Esityksessä ehdotetaan myös seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn ankaroittamista. Kysymys on osin siitä, että ehdotetut rangaistusasteikot ovat aiempaa ankarampia, ja osin siitä, että tiet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

tyjen säännösten tunnusmerkistöihin ehdotettujen muutosten vuoksi niiden soveltamisalat laajentuvat rikosoikeudellisen arvioinnin ankaroitamista merkitsevällä tavalla.

Keskeinen muutosehdotus on alle 16-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvien seksuaalirikossäännösten eriyttäminen aikuisia koskevista säännöksistä. Kyseisiä säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi eri tavoin lapsen koskemattomuuden ja häiriöttömän kehityksen suojan vahvistamiseksi. Nykyisin törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä rangaistavat sukupuoliyhteydet ovat jatkossa rangaistavia lapsen raiskauksena, jonka vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Toisin kuin raiskausrikoksessa, lapsen raiskauksessa rangaistavuus ei perustu vapaaehtoisuuden puuttumiseen, vaan edellyttää pelkästään tahallista sukupuoliyhteyttä alle 16-vuotiaan kanssa. Tässä todettakoon, että rikoslain rajoitussäännös nuorten keskinäisistä seurustelusuhteista ja sukupuoliyhteydestä on edelleen voimassa, siihen ei tule muutoksia.

Muut kuin sukupuoliyhteyden käsittävät seksuaaliset teot ovat törkeissä tapauksissa rangaistavia törkeänä seksuaalisena kajoamisena lapseen, jonka vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Nykyisin mainittujen tekojen vähimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta. Muutokset merkitsevät, että mainituista teoista voidaan tuomita ehdollista vankeutta vain hyvin poikkeuksellisesti.

Myös 16 mutta ei 18 vuotta täyttäneitä lapsia suojattaisiin edelleen aikuisiin nähden laajemmin erityissäännöksillä.

Aikuisiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta yksi keskeisimmistä rangaistusasteikkojen muutoksista liittyy siihen, että seksuaalista kajoamista koskevalla säännöksellä korvataan seksuaaliseen tekoon pakottamista koskeva säännös. Tältä osin rangaistusasteikoksi ehdotetaan neljää kuukautta — neljää vuotta vankeutta, kun aikaisemmin seksuaaliseen tekoon pakottamista koskevan säännöksen asteikko oli sakosta kolmeen vuotta vankeutta.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin myös kysymys perusmuotoisen raiskauksen vähimmäisrangaistuksen korottamisesta kahteen vuoteen vankeutta. Asiassa saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että perusmuotoisen raiskauksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen esityksessä ehdotetun tavoin on hyvä eikä sen muuttamiseen ole perustetta.

Lakivaliokunta katsoo, että ehdotetut rangaistusasteikot muodostavat oikeasuhtaisen ja johdonmukaisen kokonaisuuden sekä seksuaalirikoslainsäädännön sisällä että muihin rikoslain rangaistussäännöksiin nähden. Kyse on sekä periaatteellisesta että käytännön kannalta erittäin merkittävästä kokonaisuudistuksesta. Lakivaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina eräin mietinnössä selostetuina huomioon.

Lakivaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvät 1.—16. lakiehdotuksen. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteen 2/2019 ja lakialoitteet 24, 51 ja 96 vuodelta 2020.

Valiokunta esittää kolmen lausuman hyväksymistä, joiden sisältö näkyy tarkemmin mietinnöstä. Niissä valiokunta keskeisin osin ehdottaa näitä:

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin viranomaisille ja tuomioistuimille kokonaisuudistuksen toimeenpanoon kohdennettujen lisämäärärahojen riittävyyttä ja keskinäistä oikeasuhtaisuutta sekä tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin määrärahatilanteen vahvistamiseksi.

Edelleen valiokunta esittää toisena lausumana, että eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kansalaisia tiedotetaan tehokkaasti ja kattavasti kokonaisuudistuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

sesta ja että uudet säännökset otetaan asianmukaisesti huomioon seksuaalivalistuksessa ja -kasvatuksessa. Myös viranomaisten ja tuomioistuinten koulutuksesta tulee huolehtia.

Kolmantena lausumana lakivaliokunta ehdottaa, että eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kokonaisuudistuksen toimivuutta, soveltamista ja vaikutuksia laaja-alaisesti ja tiiviisti. Uudistuksen toimivuudesta ja vaikutuksista tulee antaa lakivaliokunnalle selvitys viimeistään viiden vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

Tämä mietintö ei ollut yksimielinen, vaan siitä äänestettiin lakivaliokunnassa, ja se sisältää vastalauseen, johon ovat yhtyneet kokoomus, perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Hyrkkö.

18.43 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Suostumukseen perustuva seksuaalirikoslaki on iso ajattelutavan muutos, joka jokaisen tässä yhteiskunnassa tulee ymmärtää. Jatkossa seksi ilman suostumusta on raiskaus. ”Ei” tarkoittaa aina ”ei”, ja vain ”kyllä” tarkoittaa ”kyllä”. Tähän asti seksuaaliväkivallan rangaistavuudessa merkitsevää on ollut se, onko tekijä käyttänyt väkivaltaa ja onko uhri vastustellut. Siksi moni seksuaaliväkivallan teko on jäänyt rankaisematta. Jatkossa tutkitaan, onko uhri osallistunut vapaaehtoisesti. Laki tunnistaa myös esimerkiksi painostuksen ja lamaantumisen syinä, jotka tosiasiallisesti estävät suostumuksen antamisen.

Tämä on ollut lakivaliokunnassa kevään ja, sanoisin, myös koko tämän eduskuntakauden tärkein urakka. Seksuaalirikoslaki tuodaan vihdoinkin tähän päivään. Se on iso askel kohti maailmaa, jossa jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan.

Arvoisa puhemies! Lakiuudistuksen myötä seksuaalirikosten rangaistuksia ankaroitetaan kautta linjan, ja erityisesti lapsiin kohdistuvien tekojen rangaistukset kovenevat tuntuvasti. Lapsiin kohdistuva seksuaalirikollisuus myös erotetaan selkeästi aikuisiin kohdistuvista teoista. Uusi laki suojelee lasten koskemattomuutta aiempaa vahvemmin. Lasten kohdalla tehdään selväksi, että uhri ei ole voinut olla mukana vapaaehtoisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että saman ikäluokan nuorten seksikokemukset olisivat laittomia, kunhan ne perustuvat molempien suostumukseen.

Rangaistusasteikot ovat aina punninnan paikka, ja niin tälläkin kertaa. Seksuaalirikoksista annetut tuomiot ovat tekojen moitittavuuteen nähden olleet varsin lieviä. Siksi päädyimme koventamaan rangaistuksia.

Vähintään yhtä iso ongelma on se, että valtaosa raiskauksista jää tällä hetkellä kokonaan raportoimatta, tutkimatta ja tuomitsematta. Uudistuksessa puututaan tähän laajentamalla raiskauksen tunnusmerkistöä ja sukupuolilyhteyden määritelmää. Yhä useammat teot tulevat rangaistavuuden piiriin, ja niiden rangaistukset kovenevat nykyisestä. Tästä kaikesta seuraa myös se, että nykyisin mukaisena raiskauksena tuomittavista teoista saa jatkossa nykyistä kovempia rangaistuksia.

Oppositiossa olisi ollut halua koventaa rangaistuksia entisestään. Tässä piilee se riski, että moitittavuudeltaan vähäisempien tekojen tuomitsemisen kynnys voisi nousta tarpeettoman korkeaksi, emmekä halunneet kuitenkaan luoda lakiin omaa kategoriaa jonkinlaiselle lievälle raiskaukselle.

Arvoisa puhemies! Sanallinen ahdistelu ja toisten seksuaalisten kuvien levittäminen kielletään. Laki tunnistaa aiempaa paremmin, että seksuaalista itsemääräämisoikeutta voidaan loukata ja toiselle aiheuttaa vahinkoa myös esimerkiksi verkon välityksellä. Netin vä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

lityksellä tapahtuvan rikollisuuden kehitystä on tärkeää seurata myös jatkossa, jotta lain-säädäntö pysyy ajan tasalla ja tarpeeksi kattavana.

Pidän tärkeänä, että nostimme valiokunnan mietinnössä esiin myös miehiin tai poikiin kohdistuvat kosketteluteot, jotka voisivat kestoaltaan tai tekotavaltaan rinnastua sukupuoli-yhteyteen. Emme lähteneet laajentamaan sukupuoliyhteyden määritelmää edelleen, mutta on täysin yksiselitteistä, että tällaiset kosketteluteot ovat vakavia ja vahingollisia, ja on olennaista, että niistä voidaan tarvittaessa määrätä ankariakin rangaistuksia.

Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen onnistuminen edellyttää laaja-alaista viestintää ja asianmukaista seksuaalikasvatusta. Jokaisen tässä yhteiskunnassa tulee ymmärtää, että toiseen kajoaminen ilman lupaa ei ole hyväksyttävää ja siitä tulee seurauksia. Tämä on huomioitava niin kotona, kouluissa kuin muissakin palveluissa, jotta jokainen oppii lapses-ta asti kunnioittamaan ja suojelemaan sekä omaa että toisten kehoa ja koskemattomuutta.

Seuraavaksi on välttämätöntä varmistaa, että poliisilla, syyttäjillä, tuomioistuimilla ja muillakin viranomaisilla on riittävä osaaminen uuden lain soveltamiseen. Uhrien koke-mukset esimerkiksi poliisiin suhtautumisesta seksuaaliväkivaltaan ovat valitettavasti vaih-televia. Poliisilta on voitava odottaa erityisosaamista uhrien kohtaamiseen ja haavoittuvas-sa asemassa olevien ihmisten asioiden hoitamiseen. Vain näin voimme varmistaa, että uh-rit uskaltavat hakea apua ja oikeutta.

Uudistuksen myötä Suostumus2018-kansalaisaloitteen keskeisimmät tavoitteet toteutu-vat. Tämän kansalaisaloitekampanjan tuki oli äärimmäisen tärkeää, kun neuvottelimme tä-män uudistuksen hallitusohjelmaan. Kiitos tästä uudistuksesta kuuluu myös jokaiselle, joka on viime vuosikymmenten aikana puhunut kokemastaan häirinnästä ja väkivallasta ja vaatinut muutosta. Teidän ansiostanne lakia nyt muutetaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean vielä, että vaikka jokin ei olisi laitonta, se voi silti olla väärin. Viime päivinä on jälleen käyty laajaa keskustelua seksuaalisesta häirinnästä ja epäasiallisesta käytöksestä. Kyse on syvälle juurtuneista rakenteista, jotka ulottuvat ihan kaikille yhteiskunnan osa-alueille. Vaikka me too -ilmiö teki näkyväksi tämän ongelman mittakaavan ja maailma on mennyt monin paikoin parempaan suuntaan, eivät epäasialli-nen toiminta ja vaikenemisen kulttuuri ikävä kyllä ole silti vaipuneet vielä historiaan. Näi-tä ilmiöitä esiintyy yhä kaikkialla, ja siksi jokaisella yhteisöllä ja organisaatiolla ja erityi-sesti niiden johtotehtävissä toimivilla on vastuu huolehtia yhdenvertaisuuden ja turvalli-suuden toteutumisesta. Käytäntöjä on syytä kehittää jatkuvasti, jotta epäasialliseen toimin-taan päästään puuttumaan tehokkaasti. Ei riitä, että puhumme nollatoleranssista — on sa-noitettava ja osoitettava selkeästi, mitä se tarkoittaa ja mitä tapahtuu, jos sitä rikkoo. Kuten sanottu, pelkkä laki ei riitä määrittelemään, mikä on oikein ja mikä väärin, mutta lainsää-dännöllä on siinä todella suuri merkitys, ja siksi tämä uudistus tulee todella tarpeeseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Suomela.

18.50 **Iiris Suomela vihr:** Arvoisa puhemies! Jokaisella on oikeus päättää oman kehonsa rajoista. Tämä on aivan perusasia, jota laki ei valitettavasti tällä hetkellä tunnista. Vaikka ihminen sanoisi selkeästi ”ei” seksille, niin silti voidaan tulkita, että teko ei ollut väkival-taa, saatikka rikos. Siksi lakeja on uudistettava ja siksi tämä seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus nyt tehdään.

Jatkossa kaiken ytimessä on vapaaehtoisuus — ei esimerkiksi sen arviointi, vastustiko uhri tekoa riittävästi tai mitä muuta väkivaltaa käytettiin teon yhteydessä. Jos vapaaehtoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

suutta ja suostumusta ei ole, seksi on raiskaus, ja tunnustetaan, että tämä on aina itsessään väkivaltaa.

Tämän uudistuksen myötä muuttuu myös moni muu asia. Sanallinen häirintä ja ei-toivotut seksuaaliset kuvat kielletään. Lasten ja nuorten koskemattomuuden suojaa tiukennetaan ja tarkennetaan, ja tuomioita kovennetaan. Tätä uudistusta on todellakin odotettu pitkään. Moni on tehnyt töitä tämän uudistuksen eteen jo vuosikymmenten ajan. Kun minä lähdin vetämään Suostumus2018-kansalaisaloitetta, niin en ajatellut, että olisin itse neljän vuoden kuluttua tässä eduskunnassa, joka hyväksyy uudistuksen. Moni meistä aloitteen tekijöistä ajatteli, että tiestä tulisi paljon kivikkoisempi ja hitaampi. Toisin kävi. Aloitteesta on nyt tulossa totta aivan lähietkinä, kun eduskunta viimein päättää tästä uudistuksesta. Tämä on ihan valtavan tärkeä hetki kaikille niille 55 000 suomalaiselle, jotka antoivat tukensa tälle aloitteelle. Kiitos tästä kaikesta kuuluu ennen kaikkea heille ja jokaiselle, joka on tätä työtä ollut tekemässä kuluneiden vuosien aikana.

Tämä aloite sai aikanaan alkuunsa syksyn 2017 me too -keskustelusta, jonka myötä miljoonat naiset ympäri maailman nostivat esiin kokemuksiaan seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Valitettavasti nämä kokemukset ovat hyvin yleisiä myös Suomessa. Yle teetti tuolloin kyselyn, jonka mukaan 80 prosenttia suomalaisista tytöistä ja naisista on kokenut seksuaalista häirintää. Ei voi siis varsinaisesti sanoa, että me too -ilmiö olisi tullut kauhena suurena yllätyksenä niille ihmisille, jotka ovat häirintää kokeneet. Se vain teki näkyväksi, kuinka paljon kokemuksia on. Moni ehkä tajusi ensimmäistä kertaa, että ei ole ainoa, jota kohtaan on tehty tällaista väkivaltaa. Ajattelen, että silloin väkivaltaa kokeneet ja väkivallan uhreja tukevat ihmiset löysivät toisensa ja päättivät kai kääntää kaikki ne todella hirvittävät kokemukset maailmaa muuttavaksi voimaksi. Silloin päätettiin varmistaa, että teemme kaikkemme, jotta kukaan muu ei joutuisi kokemaan samaa ja jotta uhreja kuunneltaisiin ja nämä teot otettaisiin vakavasti myös lain edessä, jotta uhrit saisivat oikeutta vähättelyn ja syyllistämisen sijaan.

Tilanne nimenomaan on se, että valtaosa seksuaalisesta väkivallasta ei johda tuomioon. Moni ei uskalla kertoa kokemuksistaan, koska pelkää tulevaisuuden vähättelyn tai syyllistämisen kohteeksi. Uhrit eivät luota saavansa apua tai oikeutta, ja tämä on oikeusvaltiossa järkyttävä tilanne, johon nyt todella saadaan muutos. Iso osa ehdittelusta ja muusta seksuaalisesta väkivallasta ei ole aiemmin ollut lain silmissä selkeästi laitonta. Hyvä esimerkki on vaikkapa sanallinen häirintä ja iso osa digitaalisesta väkivallasta, joka on valitettavasti tullut yleisemmäksi viime vuosina internetin yleistyessä ja tullessa yhä useamman ulottuville.

Nyt laki siis muuttuu, ja yhä useampi teko on selkeästi rikos. Pitää kuitenkin varmistaa, että kaikkialla yhteiskunnassa tiedetään, että tällainen muutos on tapahtunut, että jokainen väkivaltaa kokeva tietää, että laki on nyt hänen puolellaan. Myös jokaisen lakia soveltavan on tiedettävä, mitä tämä muutos tarkoittaa käytännössä. Sen takia tarvitaan panostuksia uhrien tukipalveluihin, tarvitaan panostuksia täydennyskoulutukseen. Tiedetään, että moni terveydenhuollon ammattilainen, poliisi, oikeuslaitoksessa toimiva, haluaisi kohdata uhrit paremmin, ja siihen on tarjottava tukea ja koulutusta. Vähättelylle ja syyllistämislle ei tietenkään saa antaa sijaa. Tämä on tehtävä selväksi.

Erityisen tärkeää tosiaan on, että poliisit ja oikeuslaitos tuntevat nämä uudet lait, ja tähän lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota, mikä on mielestäni todella hyvä asia. Muutenkin on syytä kiittää lakivaliokuntaa hyvin perusteellisesta ja laajasta käsittelystä, jonka aikana myös seksuaaliväkivallan uhreja puolustavat tahot ovat saaneet äänensä kuuluviin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

Silloin vuoden 2017 me too -keskustelun aikana moni mietti, että muuttuuko mikään, ja aika lyhyen ajan kuluttua osa ehti julistaakin, että mikään ei muuttunut. Mielestäni tämä näyttää, että ainakin jokin muuttui: Suomen seksuaalirikoslainsäädäntö muuttui.

Kuten mietinnössäkkin on nostettu esiin ja kuten tässä salissa on kuultu, uudistus ei ole vielä välttämättä mitenkään täydellinen. Varsinkin digitaalisen väkivallan suhteen pitää pitää koko ajan silmät auki ja reagoida uusiin ilmiöihin hyvin nopeasti ja tehokkaasti. Mutta silti voi sanoa, että kyllä maailma muuttuu, kun sitä muutetaan. Kannattaa ajaa uudistuksia, joilla turvataan väkivallan uhrien asemaa, kannattaa tehdä kansalaisaloitteita, ja kannattaa pitää ääntä uhrien puolesta. Toivon, että tämän viestin kuulee jokainen, joka on väkivaltaa kokenut. Toivon, että tämän viestin kuulee jokainen, jolle yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet ovat tärkeä asia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Keto-Huovinen.

18.56 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Seksuaalirikokset ovat eräitä vakavimmista rikostyypeistä. Ne loukkaavat intiimeintä osaa ihmisen koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeutta tavalla, joka voi jättää uhriin koko elämänmittaisen jäljen. Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädäntöuudistuksen yhtenä tavoitteena tulee olla se, että seksuaalirikoksista tuomittavat rangaistukset kovenevat. Tässä suhteessa esitys ottaa kokonaisuutena arvioiden askeleita oikeaan suuntaan valmisteluvaiheessa syksyllä 2020 julkaistun esitysluonnokseen tehtyjen korjausten jälkeen. Esityksessä on kuitenkin edelleen useita kriminalisointeihin, tunnusmerkistöihin ja rangaistusasteikkoihin liittyviä puutteita, jotka on korjattava, jotta seksuaalirikoksista tuomittavat rangaistukset ovat riittävän ankaria, niin että ne ovat suhteessa tekojen vakavuuteen ja vahingollisuuteen.

Arvoisa puhemies! Krimon tilastojen mukaan vuonna 2020 yli puolet raiskaustuomioista annettiin ehdollisena. Niiden keskipituus oli puolitoista vuotta, joka on merkittävästi lievempi kuin muissa Pohjoismaissa. Ruotsissa normaalirangaistus perustyyppisestä raiskauksesta on kahdesta kolmeen vuotta vankeutta. Norjassa kolmesta neljään vuotta vankeutta. Ehdollinen tuomio siellä ei tule edes kysymykseen. Vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen saattaisi raiskausrikosten rangaistukset muiden Pohjoismaiden omaksumaan suuntaan. Tätä hallitus ei kuitenkaan esitä, vaikka Suomi on EU:n toiseksi turvattomin maa naiselle.

Rangaistusasteikot osoittavat erityyppisten rikosten keskinäistä moitittavuutta. Ruotsin ja Norjan lait ovat raiskausrikosten rakenteen osalta vertailukelpoiset rikoslakimme kanssa, mutta suhtautuminen tekojen paheksuttavuuteen on täysin eri maata. Ruotsissa perustyyppisen raiskauksen rangaistusasteikko on kahdesta kuuteen vuotta vankeutta, Norjassa kolmesta vuodesta 15:een vuotta. Norjassa on 2000-luvulla asteikkojen alarajaa kahdesti kiristetty, koska oikeusministeriö on halunnut entistä enemmän korostaa raiskauksen paheksuttavuutta.

Lainvalmistelussa on tuotu esille raiskausrikosten vaihteleva luonne ja siten tarve minimirangaistukseen. Raiskauksessa on kyse kuitenkin aina sukupuoliyhteydestä sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Naapurimaissamme lähdetäänkin siitä, että jos tekijän todetaan syyllistyneen raiskauksen tunnusmerkistön mukaiseen tekkoon, on kysymyksessä aina vakava rikos ja se ansaitsee siitä rangaistuksen, ja lievemmille seksuaalisille teoille löytyy omat säännöksensä, kuten meiltäkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

Ehdotammekin vastalauseessa, että raiskauksen vähimmäisrangaistus korotetaan yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta, jolloin tuomio olisi pääsääntöisesti ehdoton, ja samoin ehdotamme törkeän raiskauksen vähimmäisrangaistuksen korottamista kolmeen vuoteen.

Arvoisa puhemies! Toisena ongelmana nostamme esiin sen, että hallituksen esitys seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaksi rikoslain 20 luvun 5 §:ksi on monella tapaa ongelmallinen. On olennaista ymmärtää, että pykälässä tarkoitettut valta-aseman väärinkäytön tilanteet luovat sellaiset pakottavat olosuhteet, joissa aitoa suostumusta ei voi antaa. Kahden eri rikosnimikkeen, raiskauksen ja seksuaalisen hyväksikäytön, mahdollistaminen sukupuoliyhteydestä luo ongelmallisen hierarkian eri tekotapojen välille ja hämärtää vapaaehtoisen osallistumisen käsitettä. Erityisen ongelmalliseksi ehdotetun pykälän tekee sen kohdistuminen haavoittuvassa asemassa oleviin, mikä valta-aseman väärinkäytön ja rikoksen kohdistamisen lapsen lisäksi on Istanbulin sopimuksen mukaan raskauttava seikka ja peruste koventaa rangaistusta, ei lieventää sitä. Siksi ehdotamme vastalauseessamme pykälän poistamista, ja säännökseen kuuluvien tekojen tulisi olla rangaistavia raiskauksena ja seksuaalisena kajoamisena.

Lapsia on suojeltava seksuaali- ja väkivaltarikoksilta kaikin käytettävissä olevin keinoin, ja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia on kovennettava kautta linjan, koska hallituksen esityksessä vähimmäisrangaistukset erilaisista lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista jäävät suhteessa tekojen vakavuuteen kautta linjan liian lieviksi. Rangaistusasteikkojen tarkistamisen lisäksi ehdotamme, että törkeää raiskausta, törkeää lapsen raiskausta, törkeää seksuaalista kajoamista ja törkeää seksuaalista kajoamista lapseen koskevien säännösten kvalifiointiperusteiden soveltamisedellytyksiä lievennetään valtiokunnan asiantuntijakuulemisissa ehdotetulla tavalla siten, että niistä poistettaisiin vakaavuuden ja erityisyyden edellytykset. Tällöin yhä useampi teko tuomittaisiin jatkossa törkeänä.

Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnassa hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä on siihen yhdistetty myös lakialoite 51/2020, jossa ehdotetaan, että sukupuoliyhteys eläimen kanssa kriminalisoidaan rikoslain 17 luvussa. Asiantuntijakuulemisissa on katsottu, että asiaa koskeva erilliskriminalisointi olisi syytä sisällyttää ehdotetulla tavalla eläinten hyvinvointilain sijasta nimenomaan rikoslakiin, ja näin esitämme tuossa vastalauseessa.

Edelleen internetissä leviää valtavia määriä lasten hyväksikäyttömateriaalia, mutta sen rinnalla myös erilaista väkivaltamateriaalia, joissa lapsia pahoinpidellään, jopa tapetaan. [Leena Meri: Ihan kauheeta!] Voimassa olevan lainsäädännön tai hallituksen esityksen mukaan väkivaltakuvauksen hallussapito ei Suomessa ole rikos. Suomessa materiaalia saa ladata ja katsoa, mutta rangaistavaa siitä tulee vasta, jos sitä levitetään eteenpäin. Tällaisen materiaalin lataaminen ja hallussapito kuitenkin osoittaa tekijässä poikkeuksellista väkivallan ihannoitua, ja materiaalia käytetään seksuaalisiin tarkoituksiin. Tämän johdosta raa'an väkivaltamateriaalin hallussapidon säätäminen rangaistavaksi on esittämällämme tavalla perusteltua.

Lisäksi lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle on säädettävä myös törkeä tekomuoto, koska teknologian kehittyessä tallennuskapasiteetit ja poliisien kotietsinnöillä takavarikoiman lapsia seksuaalisesti esittävien materiaalien määrät ovat kasvaneet räjähdysmäisesti.

Esitänkin tässä, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseemme mukainen ehdotus. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

19.03 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Tähän on hyvä jatkaa, edustaja Keto-Huovisen perään. — Toisin kuin täällä aikaisemmin edustaja Hyrkkö esitti, rangaistukset eivät tässä esityksessä valitettavasti kovene kautta linjan, kuten hän esitti, vaan nimenomaan hyvä asia on se, että niiden voidaan katsoa kovenevan lasten puolella, mutta todella tilanne on se, että perusmuotoisen raiskauksen alaraja jää edelleen yhteen vuoteen vankeutta, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että edelleen näistä teoista voidaan tuomita ehdollinen vankeusrangaistus. Sen vuoksi oppositio tässä esittää tämän alarajan nostamista kahteen vuoteen.

Todella niin kuin tässä edustaja Keto-Huovinen kertoi, yli puolet raiskaustuomioista on ehdollisia ja keskimääräinen tuomioaika on noin puolitoista vuotta. Tätä ei voida pitää hyvänä, ja ymmärtääkseni Suomessa on käyty aika pitkään tätä keskustelua siitä, miten voi olla mahdollista, että me olemme tässä tilanteessa.

Lakivaliokunta kävi tässä kauden alkuvaiheessa tutustumassa Norjassa, ja siellä oli käyty tätä samaa keskustelua, minkä vuoksi nämä raiskausten vankeusrangaistukset eivät nouse, ja he päätyivät silloin nimenomaan korottamaan sitä alarajaa, minkä jälkeen ehdollisten määrääminen ei ole enää mahdollista, ja siltä osin tilanne on korjaantunut. Tämä olisi ollut kyllä tarpeen tehdä nyt tässä yhteydessä myös Suomessa, sillä se, että tunnusmerkistöä laajennetaan, ei tule tarkoittamaan automaattisesti sitä, että tuomioita tulee enemmän. Asian tuntijakuulemisissa kävi hyvin ilmi, että meillä jää edelleen ihan samalla tavalla näyttöongelmaa näissä rikoksissa, ja siltä osin voitaisiin ajatella, että siinä kohtaa kun on saatu toteen näytetyksi raiskaus, voitaisiin siitä myöskin tuomita ankarammin.

Sitten tähän yhteyteen todettava myös sekin, minkä vuoksi alarajan nosto myös olisi tarpeen, että tästä ei ole kuin reilu kuukausi, kun saimme lukea tuomion Tampereelta: Seitsemän ulkomaalaistaustaista miestä raiskasi kehitysvammaista ihmistä. Tässäkin tilanteessa, jossa on kohdistettu seksuaalista väkivaltaa raiskausrikoksena, joka on siis toteen näytetty, seitsemän miehen rangaistuksista alin oli yksi vuosi kymmenen kuukautta ja korkein oli kaksi vuotta kuusi kuukautta. Että kyllä valitettavasti nämä eivät ehkä oikeustajuun kyllä tällä hetkellä mene.

Sitten mennään tähän iloiseen asiaan tässä esityksessä: Se on tämä lapsenraiskaus-nimike, joka nyt vihdosta viimein vuosien ja vuosien vaatimusten jälkeen tuodaan rikoslakiin, ja se on aivan oikein. Tämä keskusteluhan lähti 2017, kun turvapaikanhakija raiskasi kymmenvuotiaan tytön saamatta siitä kuitenkaan raiskaustuomiota. Hän sai tuomion seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ja se nosti silloin, onneksi, Suomessa keskustelun siitä, voiko näin olla ja voiko tällainen tuomio näin vastoin yleistä oikeustajua tulla. Nyt viimein tämä nimike rikoslakiin saadaan.

Sitten haluan nostaa tässä yhteydessä esiin edustaja Meren lakialoitteen, jossa hän vaatii kriminalisointia sukupuoliyhteydestä eläimen kanssa. Meidän rikoslaki on siitä kummallinen, että tällaisen kuvamateriaalin hallussapito ja levittäminen on kriminalisoitu mutta sen sijaan tämä itse teko ei, ja se on kyllä mitä kummallisinta lakia. Mielestämme tämä olisi kyllä syytä rikoslakiin lisätä, ja se myös löytyy tästä meidän vastalauseesta.

Samoin tämä, mistä edustaja Keto-Huovinen puhui äsken, CAM-materiaalin hallussapito: Voitteko kuvitella, miten pimeää materiaalia ihmisillä on seksuaalisiin tekoihin, siis pienten vauvojen henkirikoksia ja siitä eteenpäin, ja nyt katsotaan hallituksen esityksessä, että tällaisen hallussapidosta ei tarvitse antaa rangaistusta, jos tällaista esimerkiksi kotiet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

sinnällä löytyy. Tätä ei voida pitää todellakaan asianmukaisena, ja siltä osin puolustan kylävoimakkaasti näiden edellä mainittujen lakialoitteiden hyväksymistä, mikä meidän vastalauseestamme löytyy.

Toivon tietysti, että hallitus äänestyksessä ottaa nämä opposition erinomaiset esitykset huomioon ja äänestää niiden puolesta. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

19.09 **Mirka Soinikoski vihr:** Arvoisa puhemies! Uusi seksuaalirikoslaki korjaa yhden Suomen lainsäädännön ilmeisimmistä puutteista, kun raiskausmääritelmä muutetaan suostumusperusteiseksi. Tämä on historiallinen muutos seksuaalirikoslaissa. Vaikka lakimuutos ei ratkaise kaikkia ongelmia, on se tärkeä muutos suomalaisessa tuomiokäsittelyssä. Aiemmin oikeudessa arvioitiin sitä, onko uhri vastustanut tekoa tai onko käytetty väkivaltaa. Jatkossa oikeudessa arvioidaan sitä, onko tekijällä ollut tekoon suostumus. Se siirtää vastuun raiskauksesta sille, kenelle se kuuluu: tekijälle.

Jokaisella on oikeus määrätä itse omista rajoistaan omilla ehdoillaan. Tätä periaatetta uusi seksuaalirikoslaki tukee. Suomen pitää olla turvallinen maa kaikille. Tätä työtä on tehnyt suuri joukko ihmisiä ainakin vuosikymmenen ajan. Suostumus2018-kansalaisaloite on kirittänyt muutosta omalta osaltaan. Kiitos kaikille lainsäädännön muutosurakkaan osallistuneille.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen yhtenä keskeisenä muutosehdotuksena on alle 16-vuotiaiden lasten erottaminen aikuisista omaksi erityisryhmäkseen. Myös 16 mutta ei 18:aa vuotta täyttäneitä lapsia suojataan edelleen aikuisia laajemmilla erityissäännöksillä. Erottamalla lapset ja aikuiset omaksi ryhmäkseen vahvistamme lasten terveydellistä ja ruumiillista koskemattomuutta, kun lapsiin kohdistuvissa rikoksissa sovelletaan ankarampia ja tiukempia rangaistussäännöksiä.

Aikaisempi seksuaalirikoslaki ei erottanut lapsia ja aikuisia toisistaan eikä siten mahdollistanut samalla tavalla ankarampien rangaistusten soveltamista lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin. Tiukennukset seksuaalirikoslakiin ovat välttämättömiä, sillä lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja alttiita aikuisten valta-aseman väärinkäytöksille. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Meidän aikuisten tehtävänä on varmistaa, että näin myös tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Oppositio kritisoi lakia siitä, että seksuaalirikosten rangaistuksia ei ole kiristetty. On kuitenkin hyvä huomata, että uusi seksuaalirikoslaki laajentaa seksuaalirikosten skaalaa. Jatkossa seksuaalisen ahdistelun rangaistavuus laajenee myös muihin kuin koskettelutekoon, ja seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen säädetään seksuaalirikoksena rangaistavaksi. Ennen näistä on voinut selvitä vähemmillä tuomioilla, mutta muutoksen myötä rangaistuskäytännöt koventuvat.

On myös hyvä huomata, että ehdotettavat rangaistukset perustuvat oikeusministeriön asiantuntemukseen ja harkintaan. Rikosten rangaistavuuden ja tuomioiden koventaminen vaatisi laajempaa rikoslain kokonaisharkintaa. Ilman kokonaistarkastelua vaarana voisi olla, että tuomion kynnys lievemmissä tapauksissa nousisi. Tämä ei tietenkään ole tarkoituksenmukaista, vaan uhrin on saatava oikeutta kaikissa seksuaalirikoksissa, myös niissä lievemmissä tapauksissa.

Uhrin aseman parantamisen tulee olla rikoslainsäädännön keskiössä. Rangaistusasteikossa on jo nyt varaa annettujen rangaistusten koventamiselle. Tämän kokonaisuudistuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

sen yhteydessä on hyvä kohta arvioida ja yhdenmukaistaa rangaistuskäytäntöjä koko maassa. Rangaistuksia kovennettiin viimeksi vuoden 2014 lakiuudistuksen yhteydessä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Said Ahmed.

19.12 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Tänään päättyy pitkäjänteinen ja tärkeä työ suostumusperusteisen raiskauslainsäädännön eteen. On syytä olla ylpeä. Haluan jälleen kiittää hallitusta ansiokkaasta työstä, kansalaisjärjestöjä, aktivisteja sekä asiantuntijoita siitä panoksesta, jonka olette tämän uudistuksen eteen antaneet niin ennen eduskuntakäsittelyä kuin sen aikana. Yhteistyön tuloksena Suomeen saadaan pian uusi, entistä huomattavasti parempi seksuaalista väkivaltaa ja häirintää koskeva kokonaislainsäädäntö.

Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen lakikokonaisuuteen, sillä sen avulla otetaan askel kohti Suomea, jossa vain ”kyllä” tarkoittaa ”kyllä” ja jossa väkivallan sekä häirinnän uhreja uskotaan. Uusi laki muun muassa kunnioittaa entistä enemmän kaikkien itsemääräämisoikeutta, antaa selkeämpiä määritelmiä häirinnän eri muodoille sekä säätää kovempia rangaistuksia lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista. Näiden muutosten olisi toivonut astuneen voimaan jo aikaisemmin, mutta olen onnellinen, että tämä tärkeä uudistus saadaan tehtyä kerralla tämän hallituskauden aikana.

Arvoisa puhemies! Aivan liian moni seksuaalisen väkivallan uhri jää ilman apua ja väkivallan tekijä ilman tuomiota. Tilanne on täysin kestämätön. Tilanteen korjaamisessa aivan avainasemassa ovat juuri raiskauslainsäädännön kehittäminen suostumusperusteiseksi sekä törkeiden rikosmuotojen selkeä määrittely. Tulevaisuudessa voimme tukea väkivallan ja häirinnän uhreja nykyistä paremmin lainsäädännön turvaamin toimintamallein. Tämä lakikokonaisuus vie maattamme oikeaan suuntaan, ja uskon, että Suomi toimii tämän uudistuksen myötä myös esimerkkinä muille valtioille. Nyt Suomi liittyy edelläkävijöiden joukkoon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

19.15 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Seksuaalirikokset aiheuttavat uhreille pitkäaikaisia, usein ikuisia traumoja. Valtaosa raiskauksista jää kuitenkin tunnistamatta. Suuresta osasta ei kerrota, ja vain osa poliisin tietoon tulevista raiskausepäilyistä johtaa langettavaan tuomioon. On tärkeää, että seksuaalirikoslainsäädäntöä vihdoin päivitetään suostumusperusteiseksi tuomaan uhreille parempaa suojaa. Raiskaukselle on käytännössä katsoen ollut kaksi määritelmää: se, että uhri pakotetaan väkivallalla sukupuoliyhteyteen, tai se, että uhri on avuttomassa tilassa eli ei ole pystynyt ilmaisemaan tahtoaan.

Hallituksen esityksessä on kyse rikoslain seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksesta. Esityksen tavoitteena on vahvistaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Hallituksen esitys sisältää merkittäviä muutoksia seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn rakenteeseen, sisältöön ja kattavuuteen. Myös rangaistusasteikot ankaroituvat. Kyse on sekä periaatteellisesti että käytännön kannalta merkittävästä uudistuksesta. Ehdotettu säännös laajentaa raiskauksen soveltamisalaa nykyisestä sellaisiin tekoihin, joissa toista ei ole varsinaisesti pakotettu sukupuoliyhteyteen esimerkiksi väkivallalla tai sellaisella uhkaamalla.

Arvoisa puhemies! On erityisen suuri vastuu suojata lapsia ja nuoria. Kouluterveyskeskelyjen perusteella tyttöjen kokemaa seksuaalista häirintää on lisääntynyt merkittävästi. Kun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

vuoden 2019 kyselyssä noin kolmasosa tytöistä kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää, vuoden 2020 kyselyssä noin puolet. Myös vammaiset lapset ja nuoret sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret kokevat häirintää ja seksuaaliväkivaltaa muita useammin. Seksuaalinen häirintä kohdistuu myös poikiin, ja valitettavasti pojat kokevat usein häpeää kohtaamastaan seksuaalisesta häirinnästä.

Uudessa lainsäädännössä alle 16-vuotiaita koskevat säännökset eriytetään. 16 vuotta nuorempiin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevat säännökset erotetaan pääosin aikuisia koskevista säännöksistä. Lasten koskemattomuuden ja häiriöttömän kehityksen suojaa vahvistetaan säätämällä uusina rikoksina lapsen raiskaus ja seksuaalinen kajoaminen lapseen. Myös 16 mutta ei 18 vuotta täyttäneitä lapsia suojataan edelleen aikuisiin nähden laajemmin erityissäännöksillä. Lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevat rangaistuslainsäädännökset siirrettäisiin rikoslain seksuaalirikoksia koskevaan lukuun, ja niihin tehdään sääntelyä ankaroitettavia muutoksia.

Suuri kiitos kuuluu kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittajille. Kiitos kaikille, jotka olette tehneet rikosilmoituksen tai kertoneet kohtaamastanne häirinnästä. On ollut pitkään tunnistettu epäkohta, että raiskauksen määritelmä on ollut Suomessa puutteellinen. Tällä kaudella hallitus ja eduskunta ovat vihdoinkin puuttuneet tähän valtavan suureen epäkohtaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Jari.

19.18 **Jari Kinnunen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, ja en lähde toistamaan erityisesti opposition edustajien tuomia huomioita tähän esitykseen. Kuitenkin kaksi asiaa haluaisin mainita:

Toinen on se, että tämä lakimuutos sinänsä ei poista niitä näytön hankkimisen haasteita, jotka ovat tälläkin hetkellä olemassa. Nyt näytön hankkiminen siis keskittyy siihen, että oliko suostumus vai ei, ja se ei ole yhtään sen helpompaa kuin aikaisemminkaan, kun on sana sanaa vastaan. Silti olen tämän lainsäädännön kannalla siten, että se on pääsääntöisesti hyvään suuntaan menevä, mutta tuo meidän, opposition tekemä esitys on kyllä huomattavasti parempi ja rohkeampi ja veisi tätä asiaa oikeasti parempaan suuntaan.

Toinen asia on sitten nämä lapsiin kohdistuvat rikokset ja niiden rangaistavuus. Niitten aiheuttama vahinko saattaa olla vuosien ja koko elämän mittainen, ja sen vuoksi olisi aivan äärettömän tärkeää, että se alaraja saataisiin ylemmäksi kuin neljä kuukautta vankeutta. Se on lähinnä naurettava episodi tässä lainsäädäntömme historiassa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

19.20 **Leena Meri ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tuossa kun esittelin valiokunnan mietintöä, en tietenkään voinut tuoda omia näkemyksiäni tästä esityksestä. On totta, että tässä jotkut rikoksien rangaistukset kovenevat, mutta eivät kyllä riittävästi. Otin tästä näitä tuolta... Vihreiden edustaja Hyrkkö taisi puhua siitä, että nämä rangaistukset nousevat kautta linjan ja oppositio on tässä jotenkin väärässä. Mutta myös nämä meidän näkemykset ja se, mitä me ollaan tässä havaittu, perustuvat kyllä ihan asiantuntijakuulemisiin. Esimerkiksi professori Tolvanen toi valiokunnassa esille, että merkittävä ongelma on se, että likimain puolet raiskausrikostuomioista Suomessa on edelleen ehdollisia vankeusrangaistuksia ollessaan noin puolentoista vuoden tienoilla. Hän toteaa myöskin, että muissa Pohjoismaissa perusmuotoisesta raiskauksesta ei voi tuomita ehdollista vankeutta. Tämä oli rikosoikeuden pro-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

fessori Tolvanen. Samoin Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Tukinainen, naisia edustavat järjestöt, toteavat, että raiskauksen kohdalla rangaistusten alaraja tulisi nostaa kahteen vuoteen. Se on nyt hallituksen esityksessä yksi vuosi, ja me esitämme kahta vuotta. Lisäksi Tukinainen on esittänyt, kuten meidän vastalauseemme, että törkeän raiskauksen minimirangaistus tulisi nostaa kolmeen vuoteen. Totta kai, kun me nostamme yhdestä vuodesta kahteen vuoteen perusmuotoisten tekojen rangaistusta, me nostamme tietysti törkeidenkin tekemuotojen. Ja nämä perustuvat ihan asiantuntijakuulemisiin. Olen kovin ymmälläni, että kun täällä on tuotu esille puheenvuoroissa, että ollaan huolestuneita naisten ja tyttöjen asemasta tässä asiassa, niin Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Tukinainen on sivuutettu. Joten ei tämä nyt ole ihan mitä tahansa, vaan olemme erittäin huolellisesti valiokunnassa kuulleet kymmeniä asiantuntijoita.

Lisäksi tässä vastalauseessa, jota myös kannatan kaikilta osin, arvoisa puhemies, olemme esittäneet näitten törkeiden tekemuotojen osalta, että semmoisia perusteita — niitä sanotaan kvalifiointiperusteiksi — joiden tulee täytyä, jotta voi tulla tuomituksi törkeästä tekemuodosta, asiantuntijakuulemisten perusteella lievennetään, jotta törkeä tekemuoto täytyisi helpommin. Ja tämäkin ehdotus perustuu professori Melanderin ja professori Tolvasen näkemyksiin siitä, miten sitä voisi mahdollisesti muuttaa. Ei ole pelkästään niin, että tässä me olemme keskenämme vedelleet viivoja, vaan olemme huolellisesti pohtineet asiaa, jotta rikoksesta tulisi oikeudenmukainen rangaistus.

Sitten noista lakialoitteista haluaisin kyllä sanoa muutaman sanan. On erittäin huolestuttavaa se, mitä tässä esimerkiksi edustaja Keto-Huovinen ja edustaja Rantanen toivat esille, että väkivaltamateriaalin hallussapitoa ei ole kriminalisoitu. Mieltikää, siellä voi olla vauvan tappamista — siis niin oksettavaa, että tuntuu ihan huonolta lukea niitä, ei normaali ihminen edes pysty ajattelemaan niitä. Ja en ymmärrä, miksi hallituspuolueiden edustajat eivät voineet tukea tätä lakialoitetta, en voi ymmärtää. Emmekö me halua tällaista materiaalia pois ja halua, että se on rangaistavaa? Vaikka se nyt olisi yhden ihmisen käsissä, ei se ole sen hyväksyttävämpää. Meidän pitää tukkia kaikki keinot, ettei tämmöistä materiaalia ole kenenkään hallussa, ja tämän pitäisi olla ehdottomasti rangaistavaa.

Tuon esille tämän oman lakialoitteeni siitä, että on sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa. Olen esittänyt tämän jo viime eduskuntakaudella. Olen saanut tästä valtavasti palautetta, että miten tämä voi olla mahdollista, että se ei Suomessa vielääkään ole rangaistavaa. Olemme samassa seurassa kuin Romania ja Unkari, se on kaikissa muissa Euroopan maissa kriminalisoitu. Onko tämä sivistysvaltio Suomi, jossa esimerkiksi vihreiden eduskuntaryhmä haluaa kovin usein puhua eläinten oikeuksista, mutta tätäkään ei ole saatu aikaiseksi eikä tätä lakialoitetta kannatettu? Jos harrastat eläinten kanssa sukupuoliyhteyttä, niin sellaisen kuvan hallussapito on kriminalisoitu, mutta sitä itse tekoa ei ole. Suomessa siitä tulee rangaistus vain, mikäli pystyt osoittamaan, että eläin on kärsinyt. No haastatellaanko sitä eläintä? Aika vaikeaa on minun mielestäni mennä haastattelemaan sitä, että miltä sinusta nyt tuntuu. Kyllä myös sen itse teon täytyy olla rangaistava. Sanoin tuossa aikaisemmin tosiaan, että eläimeen sekaantumista esittävän kuvan levittäminen on kriminalisoitua, mutta ei teko, ei itse hallussapito, vaan tosiaan kuvan levittäminen.

Ja tässä yhteydessä haluan nyt tästä lakialoitteestani aavistuksen vielä kertoa. Minä olen tosiaan tehnyt tämän pari kertaa ja saanut tämmöisen kuin Suomen eläintenystävien foorumi itseni kimppuun. He pitävät minua ymmärtämättömänä. He ovat olleet minuun yhteydessä ja ovat ministeriöön ja minullekin lähettäneet tämmöisiä kannanottoja. [Puhuja näyttää paperinippua] Kun minulta kysyttiin, onko tämmöisiä ihmisiä, jotka ovat parisuhteessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

ja seksuaalisuhteessa oman eläimensä kanssa, niin kyllä niitä kuulkaa on. Heillä on ihan lausuntoja, ja minullekin asti he niitä toimittavat. Ja minäkin olen päässyt tänne, kirjattuna oikein heidän arkkiviholliseksi kuulemma — en minä ole kenenkään vihollinen, minä olen eläinten oikeuksien puolustaja tässä asiassa. He ovat täällä perustelleet muun muassa, että ei siinä ole mitään ihmeellistä, että eläinkin voi antaa suostumuksen. Täällä todetaan, että eläin pystyy hyvin osoittamaan halukkuutensa ja haluttomuutensa seksiin. He toteavat, että voi vaikka kavioilla tai hampailla osoittaa sen. Miettikää nyt, minkälaisia juttuja he pitävät puolustuksenaan. Hyvät hallituspuolueiden edustajat, hyväksytään nyt tämä lakialoite, päästään tälle vuosituhannelle, ettemme ole Unkarin ja Romanian kanssa ainoita maita, jotka eivät ole tätä kriminalisoineet. Täällä on muutenkin ihan älyttömiä juttuja: He kutsuvat itseään suu zoofiilikoiksi — elikkä zoofiilikko on kuulemma eläinten ystävä — koska he ovat vain parisuhteessa eläintensä kanssa ja haluavat hyvää eläimille. Mutta heidänkin mielestään joku on sitten tämmöinen zoosadisti, joka sitten taas haluaa pahaa eläimelle. Että näitä lausuntoja löytyy kyllä, minultakin voi pyytää, jos joku haluaa katsoa.

Toivon todella, että hallituspuolueet nyt ihan oikeasti hyväksyvät myös nämä lakialoitteet. Me olemme tehneet hyvää työtä oppositiorhymissä, ja nämä ovat valmiit hyväksyttäviksi. Toivon kannatusta näille. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

19.27 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puheenjohtaja! Täytyy kyllä sanoa, että kun itsekin olen tehnyt vapaaehtoistyötä Kreikassa eläinsuojelun kanssa, niin kyllä sielläkin on tätä meidän lainsäädäntöämme tältä osalta hämmästely. Meitä pidetään hyvinkin eläinsuojelun maana, mutta tämä asia on noussut joskus esiin, kun siellä oli ollut tämmöinen lehtijuttu, jossa kerrottiin, että Euroopassa tosiaan Suomi on siellä Romanian ja Unkarin kanssa samassa porukassa, ja sitä kovasti kummasteltiin.

Sitten vielä tähän esitykseen. Tässä on nyt perusteltu täällä salissakin sitä, että kun tämä perusraiskauksen tunnusmerkistö laajenee, niin sillä sitten nämä rangaistukset ankaroituvat, mutta tämä ei kyllä pidä valitettavasti paikkaansa. Nämä rangaistukset ankaroituvat sillä, että me nostamme tätä minimirangaistusta. Mitään muuta tietä siinä ei ole, koska tuomioistuimella on vallan kolmijako-opin mukaan valta tehdä itsenäisiä päätöksiä, ja jos sitten näyttää siltä, että ne eivät ole riittäviä, silloin poliitikkojen tehtävä on nostaa näitä rangaistuksen alarajoja, jotta se rangaistusaste nousisi. Siitä todella siis päätetään tässä salissa, vaikka ministeriö asiantuntijaelimenä sanoisi mitä hyvänsä. Se on kansanedustajien ehdoton vastuu katsoa tämä asia.

Sitten haluan vielä nostaa tätä vastalauseemme mukaista problematiikkaa. Täällä on siis tämä raiskaus, joka käsittää sukupuoliyhteyden, sitten siellä on seksuaalinen kajoaminen, joka on tällainen uusi nimike, johon menevät muut teot paitsi sukupuoliyhteydet, ja sitten siellä on vielä tämmöinen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä todetaan niin, että ”joka asemaansa hyväksikäyttäen saa osallistumaan sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon”. Sitten tässä on erilaisia alakohtia ja erityisesti nyt tämä kohta 3): ”henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka mahdollisuus muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi heikentynyt”. Erityisesti tämä kohta puhututti valiokunnassa ja myös asiantuntijalausunnoissa, sillä pidimme perin kummallisena sitä, että täällä on tavallaan tämmöinen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

kaatopykälä, jossa nimenomaan tällainen itseään mahdollisesti heikommin ilmaiseva tai heikommin puolustautumaan pystyvä henkilö on ikään kuin tällaisen matalamman tunnusmerkistön alla. — Tulen sinne pönttöön jatkamaan hiukan tästä. [Puhuja siirtyy puhujakrokkeelle]

Arvoisa puhemies! Olenkin niin pitkäsänainen, että tätä en saanut puserrettua kolmeen minuuttiin, mutta jatkan tästä.

Eli me saimme tästä selvitystä, että on päädytty tällaiseen säätelyvaihtoehtoon sen vuoksi, että jos raiskausrikos ei täyty, niin sitten olisi tämäntyyppisillä sairaala- tai laitoshoitopotilailla olemassa niin kutsuttu kaatopykälä, jotta tämä tekijä saisi joka tapauksessa rangaistuksen. Mutta aika monessa asiantuntijalausunnossa tuotiin esiin se huoli, että käykö niin, että jos on tällainen heikentynyt ulosanti ja nyt tänne seksuaaliseen hyväksikäyttöön menee, jos on antanut tavalla tai toisella suostumuksensa, koska raiskaus täyttyy vain silloin, kun henkilö ei ole suostunut — huoli nousi siitä, että käykö niin, että itse asiassa vammaiset sairaalassa tai laitoshoidossa ovat heikommassa asemassa kuin muut ihmiset, jos nämä tekijät tuomitaankin helpommin tästä hyväksikäytöstä kuin sitten raiskauksesta. Ja tämä oli syy, jonka vuoksi päädyimme vastalauseessa asiantuntijalausuntoihin perustuen esittämään sitä, että tämän hyväksikäyttöpykälän sisältämät tunnusmerkistöt ujutetaan raiskaustunnusmerkistöön sekä seksuaaliseen kajoamiseen, jotta ei käy niin, että nimenomaan näitä heikommassa asemassa olevia henkilöitä vastaan rikkoneet saavat lievemmän rangaistuksen kuin muita vastaan rikkoneet. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Keto-Huovinen.

19.33 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Arvoisa puhemies! Tasa-arvon mallimaana pidetyssä Suomessa korostetaan niin perustuslakiin, ihmisoikeussopimukseen kuin naisen asemaa tähdentäviin kansainvälisiin sopimukseen viitaten ihmisyyksilöiden vapaan tahdon merkitystä ja aivan erityisesti henkilöiden fyysisen koskemattomuuden suojaa, ja siksi täytyy kyllä ihmetellä, miksi rikosoikeudellisesta moitearvostelua ei haluta kohottaa muiden Pohjoismaiden tasolle raiskausrikoksista puhuttaessa. Lainvalmistelussa on uhrattu suuri huomio raiskauksen tunnusmerkistön laajentamiselle niin, että rangaistavaa on myös sellainen teko, johon ei ole toisen osapuolen suostumusta, mikä muutoksena on sinänsä kannatettava, mutta olisin toivonut, että huomiota kiinnitetään myös meidän raiskausrangaistusten vaikeasti ymmärrettävään lepsuuteen.

Kansainväliset selvitykset ovat osoittaneet, että Suomessa ilmenee paljon naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, mihin viittasin oli aiemmassa puheenvuorossani, ja tilanteen kohentaminen on osoittautunut mutkikkaaksi vyyhdeksi, jonka avaamiseen tarvitaan monitahoista keinovalikoimaa. Rangaistukset eivät siinä suinkaan ole se keskeisin keino vaan ne ovat aina ultima ratio, mutta konkreettisten seuraamusten tason yhteiskuntaan viestimä signaali teon paheksuttavuudesta ei silti saisi jäädä raiskausten osalta kokonaan vaille merkitystä, ja useat asiantuntijatkin valiokunnan kuulemisissa viittasivat myöskin tähän.

Rangaistusasteikkoja konkreettisemmän kuvan eri rikosten yhteiskunnallisesta moitearvostelusta välittää tuomioistuinten rangaistuskäytäntö, ja lievä suhtautuminen raiskauksiin kärjistyy, kun verrataan raiskauksen rangaistuksia eräiden muiden rikosten rangaistuksiin, koska saman keskimääräisen rangaistuksen kuin raiskauksesta tekijä saa esimerkiksi välitämällä parisataa grammaa amfetamiinia tai kasvattamalla sata kannabiskasvia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu.

19.35 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Olemme tosiaan hyvin tärkeän asian ja hallituksen esityksen äärellä. Seksuaalirikokset ovat eräitä vakavimmista rikostyypeistä. Ne loukkaavat ihmisen intiimeintä koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta ja voivat jättää koko elämän mittaisen jäljen ihmiseen. Erityisesti juuri haavoittuvammassa asemassa olevien lasten ja muiden suojelemiseksi on hyvä, että tämä lakikokonaisuus on nyt meille tuotu. Pidän erityisen tärkeänä sitä, että tässä nyt merkittävästi kovennetaan lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistavuutta.

Nykyisin törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä rangaistavat sukupuoliyhteydet ovat jatkossa rangaistavia lapsenraiskauksena, jonka vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, ja muut kuin sukupuoliyhteyden käsittävät seksuaaliset teot ovat törkeissä tapauksissa rangaistavia törkeänä seksuaalisena kajoamisena lapseen, jonka vähimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Nykyisin mainittujen tekojen vähimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta.

Tämä on tietysti, kuten tässä on jo todettu, tärkeä viesti ja signaali siitä, että me emme missään tapauksessa hyväksy minkäänlaista seksuaalista häirintää emmekä seksuaalista kajoamista, emme lapsiin emmekä kehenkään ihmiseen. On ilman muuta niin, että näiden muutosten vaikuttavuutta on tärkeää seurata ja on jatkuvasti oltava hereillä, sillä kun esimerkiksi internetin kautta yhä erilaisia hyväksikäytön muotoja ilmenee, niin lainsäädännönkin täytyy pysyä ajan tasalla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

19.37 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Täsmennän vielä tosiaan, että kannatan Pihla Keto-Huovisen vastalauseen mukaisia muutosesityksiä kaikilta osin. Tuossa ehkä tuli vähän hajanaisesti näitä puheenvuoroja, joten se ei täysin selvästi tullut esille, ja toki se on erittäin hyvä, että tarkennetaan, mitä on esitetty ja mitä kannatettu.

Haluan vielä hieman palata tähän lakialoitteeseen. Minusta me liian vähän puhumme tämmäntyyppisistäkin asioista täällä. No ensinnäkin tuo Pihla Keto-Huovisen lakialoite: Edelleen vetoan tässä hallituspuolueiden edustajiin. Tässä äskeinenkin puheenvuoro oli hyvä. — Tunnen teidät, Aittakumpu, viisaana ihmisenä ja toivon, että puhutte eduskuntaryhmäsänne tästä, josko voisitte hyväksyä näitä perussuomalaisten, kokoomuksen ja kristillisdemokraattien esittämiä lakialoitteita, koska väkivaltamateriaalin hallussapidon esimerkiksi lapsen tappamisesta täytyy olla kriminalisoitu. Varmasti ette ole tästä asiasta eri mieltä, joten voisitte sen aivan hyvin hyväksyä, myöskin tämän, että nämä rangaistukset vastaisivat sitä tasoa, jota nyky-yhteiskunnassa voidaan olettaa. — Kuten tuossa edellisessä puheenvuorossani toin esille, monet asiantuntijat ovat näistä rangaistuksista tuoneet kritiikkiä, kuten esimerkiksi naisjärjestö, mitä toin esille.

Vielä haluan muutaman sanan puhua myös siitä, että lähtekää mukaan tähän lakialoitteeseen, joka vastustaa eläinten hyväksikäyttöä. Tämä on niin kummallista, kun meillä tosiaan ei rikoslaissa ole säädetty tätä eläinten seksuaalista hyväksikäyttöä rangaistavaksi kaikilta osin. Se täytyisi kriminalisoida senkin takia, että nämä ihmiset ymmärtäisivät, että he vahingoittavat eläintä ja käyttävät tätä hyväkseen. He näissä lausunnoissa, joita minulekin ovat saattaneet, minut oikein nimeltä mainitsevat jonkinlaiseksi heidän ymmärtämättömäksi vastustajakseen, mutta kysymyshän ei ole siitä, vaan minä ymmärrän oikein hy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 78/2022 vp

vin, että he käyttävät eläimiä hyväkseen. He puhuvat muun muassa siitä, että seksi ihmisten kanssa ei voi erota seksistä eläinten välillä, ja he puhuvat tosiaan tuosta, että eläin voi tahtoa asioita, ja he kokevat, että he tekevät eläimelle hyviä asioita. Tästä syystä tämä on ehdottomasti kriminalisoitava, jotta he ymmärtävät, että tämmöistä ei tehdä oikeusvaltiossa nimeltä Suomi, ja tästä syystä myös vetoan teihin. Tämä kriminalisointi oli viime kaudella esillä, mutta se ei edennyt, koska sote-uudistus kaatoi eläinten hyvinvointilain. Asiantuntijakuulemisissa nimenomaan professorit toivat esille, että tämä pitäisi olla rikoslaissa, toisin kuin hallitus nyt sitten haaveilee. Olkaa hyvä, vetoan teihin — esimerkiksi edustaja Aittakumpu — tulkaa näihin mukaan, ja äänestetään Suomi oikeusvaltioksi näissä asioissa. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.